

L a t w e e f c h u A w i s e s.

Nr. 23. Zettortdeenâ Stâ Zuhni 1839.

Raugi woi buhs labš padohms.

(Stattees Nr. 22. Beigums.)

Râ warr atrast semmê uhdens-ah-deres kad akku gribb raft.

Irr gan tahdi meisteri kas proht usteift us reis kahdâ weetâ akku warr raft, bet ne wissur tahdi wihri dabbujami. Jamaksa leelu nau-du par tahdu sfunsti, un tomehr warr buht wiltneeks kas woi tihschi frapj, woi arri schim missijees weetu eerahdidams. Sahk raft, un rohk ar leelu puhliu un maksu, bet uhdeni ne warr un ne warr useet. Wiss darbs par weli bijis. No ta bihdamees dasch labš saimneeks, kas pee sawa laidara jeb zittâ kahdâ weetâ akku labpraht gribb eetaisihit un sinn gan ka tur gan derriga buhtu, tomehr to pamett neraktu. Za-
pehz lai nu klausamees us kahdu labbu padoh-
mu par ahderes atrasthanu, ko lassijis esnu
un kas lohti irr isleelihst kahdâ gudrâ grahamatâ,
kas semmes kohpejeem par labbu sarakstita.

Pohdneeks lai ustaifa tew kahdu masu mahlu pohdu kas neds eefsch = neds ahr = puffed irr lih-mehts (glasurehts). Arri leelaku ne waijaga kâ tahdu, fur 5 kohrteli jeb druzin wairak ne kâ I stohps uhdens ee-cet. Wahzinsch lai irr tam tahds, kas wissapfahrt labbi zeeti uszult wirsu un schkirbiti ne rahba. Panemm tad 5 lohtes saltas ruhfas (Grünspann), 5 lohtes balta wihrafa (Weihrauch) un 5 lohtes sehrs-pukku (Schwefelblume), fagruhdi to it smalki, un fajauzi labbi kohpâ, (labbafi buhs kad to apteekê liffi padarriht). Nemm wehl 5 lohtes tihritas baltaš aitu willas, isdsenn no tahš wiffus sweedrus un taukus ahrâ, ar firtu see-
pes uhdeni stipri masgadams, iskalte to it saufu un eelez tad wiffu scho pohdâ. Nu usleez wahku, un feni it zeeti pahr wahku wehl kahdu

zuhkas jeb wehrschu puhli, tã ka it nekahbs flajums neds gaisš warr eekuhit eefschâ. No-
fwerfi nu pohdu us swarreem jeb besmeru, bet
it ristigi us mattu; tapat arri wiffas wiffma-
sakas dalkas ko schis pohds wairak jeb masak
pahr mahranu swerr, jausraksta jeb jaus-
greesch us kohzinu, lai ne aismirstahš zil sweh-
ris. Tanni weetâ, fur labpraht gribbi akku
eetaisihit, eerohz masu bedriti semmê, weenu
pehdu dsilla eelezi tur sawu pohdu eefschâ; us-
berr atkal semmi weegli wirsu, lai nu tur stahw
24 stundas jeb weenu deenu un weenu nakti.
Scho bedriti jarohk luhdsams it faufa weetâ
un laifâ, kad semme iskaltusi un leetus kahdas
deenas papreeksch wehl ne irr bijis un arri warr
manniht, ka lihds tam laifam kad pohds jais-
nemm leetus arri wehl ne buhs. Pehz 24 stun-
dahm pohdu isnehinis no semmes, tew tudal
atkal usmannigi to jaswerr — kad nu schis tif-
pat dauds woi arri masak swerr ne kâ pa-
preeksch, tad teescham sinni ka tanni weetâ ne
irr nekahda ahdere, bet jaerohk no jauna zittâ
weetâ. Bet kad winsch wairak swerr ne kâ
pirms winsch bij eerakts, tad tizzi drohschi, tan-
ni weetâ appafschâ irr uhdens ahdere. Arri
tudal warri sinnaht zil dsilli eefsch semmes
schi ahdere irr, un zil dsilla akka buhs jarohk.
Jo kad tas pohds, kad winnu isnemm irr fina-
gals nê kâ kad winnu eerakfa un nu

fad	4 lohtes wairak swerr,	tad ta ahdere irr dsilla	75	pehd.
—	6	—	—	37½
—	8	—	—	25
—	10	—	—	10½
—	12	—	—	5

u. t. j. pr.

Za wehl arri tudal gribbi sinnaht, woi schi
ahdere dauds woi mas uhdens isdohs, tad eerohz
lihds ar to pirinu pohdu tanni paschâ bedrê wehl
kahdu masu trauzinu no swinna ar usstruhwe-

jamu wahjinu, fur jaeleek eefschâ 5 loh-
res Patasche (Pottasche) un 5 lohres fehru labbi
fagruhstu un fajauktu. Kad schis traunzinsch
isneimts no semmes 4 lohres wairaf swers, ne
kâ papreefsch, tad uhdens buhs papillam, bet kad
tiffkai 2 lohres wairaf wilks, tad mas buhs.

Pehz schar padohma nu gan wehl ne efmu
pats darrijis nedf mehginajis, jo patlabban
to tiffkai lassijis. Bet waffarâ ismehginaschu
gan, un tad ja patihf, isdohschu awifes par
to sinnu, kâ isdeweess. Gan arri labbi buh-
tu kad ir zitti kahdi prahtigi fainneeki un gu-
dri kungi, kas ne bihstahs no jaunahm
leetahm, un fo jaunu dirdejuschi tudal ne
fakka: „tee irr neeki!“ bet kas labpraht pehz
schar wahrda darra: „pahrbaudait wissu, un
kas labs irr to paturrait“ un zaur to paleef jo
deenas jo gudraki — tapat arri pahrraudsitu
woi schis padohms marr buht labs un teef, un
tad schimmis awifes mums par to sinnu ailaistu,
kâ ir winneem ar to irr isdeweess. Kâ es pats,
tâ gan dasch labs wehl lihfs ar mannim, leelu
paldeews winneem par to fazzihfs sawâ firdi.

.....3 — j.

Derrigs padohms bischu koh- pejeem.

Mihli draugil sinnafeet gan ka labbaka lauku
jeb lohpu kohpschana dohd arri labbakus auglus,
un jo labbaka barriida, jo trefnaks lohps, tâ
teescham irr. Bet dauds no muhsu brahteem tâ
ne buht ne dohma un gluschi sawadi spreesch.
Sakka: ne kohpschana, nedf barriiba lohpinns
labbus un trefnus padarroht, bet fur ihpascha
flunste jeb skohla effoht. Fur tâ fakka: launais
par pulku eijobt, fur tabbi wahrdi effoht kas to
wissu padarroht u. t. j. pr. Ja nu tiftu run-
naht no tahdahm leetahm, un atbildeht fur gan
lohti dauds buhtu fo atbildeht, bet subtsichu fa-
weem firdsmihleem brahteem kahdu jauku pa-
dohmu, kâ dauds gohdajami wihri sewim bittes
eedabohnahs un tahs apkohpj. Warr buht ka
schehligs tehws zaur scho mahzibinu, lai gan
masa un warr buht dauds buhs kas to nizzinahs,

tomehr dauds swehtibas suhtihs un daschus no
mahnu tizzibas pasargahs. Lai Deews dohd
ka schi mahzibina preeku un laimi atnestu! —

1) Turrait kohkus jeb strohpus, kam pa pil-
nam faines irr. Tahds kohks seemâ dauds lab-
baki turrahs un arri waffarâ labbaki strahda, un
weens labs kohks kam pa pilnam faines, dauds
wairaf maksas eenefs, ne kâ 4 wahji kohki.

2) Wairaf ka diwreis ne laujeet kohkam wak-
las behrnus laist. Ja treschu reis behrnus laisch,
tad nokaujeet to tehwinu un laideet to pulku
atpakkal tai kohkâ fur winsch isnahjis, jeb pee-
laideet winnu pee zitta wahja spehka.

3) Ruddeni ne atnemmeet wiffai dauds med-
du, ka tahm bittehm ne useet pawaffari bads.
Tas meddus fo ruddeni atstahjeet, ne buhs pa-
suddis, gan tas nahks zittâ gardâ rohkâ. —

4) Lappu mehnesi pahri neddetu papreefsch,
pirms ka tahs behrnus laisch, jums tahs jaeh-
dina. Dohdeet ikkatram kohkam puss pohdu
meddu. Sinnams, ja zilwekeem leela tufschiba
no meddus, tad gan tif ahtri tas meddus tannis
kohkâs ne sfrees un arri tahdus auglus ne re-
dsehs, ka tee, kas to spehj un darra. Tas
eelikts meddus jaw ne buht ne suhd, jo tahs bit-
tes dabbu jaunu spehku, un ehkina labbaki tohs
kahparus, un laisch agraki behrnus. — Ne
dohmajeet ka tas kohkâ eelikts meddus, bittes
flinkakas darrihs, bet tizzeet, ka dauds gohda-
jami wihri tâ darridami taisni apleezina, ka bit-
tes jo labbaki un tschaklafi strahdajoht.

5) Ja jums kahds bischu kohks wahjich pa-
leef, jeb kad tas ne gribb strahdaht, (kâ dauds
reis noteekahs) tad faberseet labbi smalki weenu
fauju annischus, apteekeri tohs fauz (Etern-
annies) leezeet tohs tihra mahlu krusse, un us-
leijeet 4 stohpus tihra meddus, peeleijeet wehl
weenu stohpu tihra werdoscha uhdena klah. Wai-
feet fo labbi ar kahdu kohku un turreet to meddu
weenu neddetu us fiftu krahni. Ur scho meddu
jums tahs bittes jaehdina, tad winnas paliks
spirgtas, bet klahjeet papreefsch salmu steebri-
nus meddum pa wirsu, ka tahs bittes ne eekriht
un ne nosliht: tad juhs redsefeet kahdas derri-
gas un labbas sahles tahs buhs bittehm.

6) Wehl juns mahzischu labbu salwi tohs
tufschus kohkus ismehreht, ka tas bischu pulks
tur ar preeku un labpraht ee-ees dsihwoht. Gita
ar scho grahmatinu jeb papihri pee apteekeri un
pirzeet:

par mahrfu annihš (Sternanniesš)
— — kaneles (Kanel)
— — moschus (Moschus)
— — ambra (Ambra)
— — smalki fabersetu wijolu fakni, un
— — zitron = mellis = lappas. —

Lubseet apteekeri, lai winsch juns wiffas
schahs sahles fagrubsch un samaisa. Mahjäs
nahkufchi, eerberreet schahs sahles kahdä jaunä
mahlu kruhse, usleijet pufš stohpu meddu wir-
fä, maifset to labbi, un tad apseeneet to kruhst
labbi zeeti, wiffslabbaki ka ar puhli to apseemat,
un leezeet to us filtu krahsni, lai tä stahw 2
neddelas, bet ja-apffattahs allasch ka waltam
naw fur spehš warretu iswilktees.

Ar scho salwi ismehrejeet tohs jaunus kohkus
jeb arri tohs kas tufschu, tad bittes tur labpraht
ee-ees. Kad juhs weenu tihru puhrimu jeb ka
arr zitti fauz wahzeli, jeb grohsiau diwireis ar
scho salwi ismehrejeet, un winnu fiktumä glab-
baseet, ka ta smalka labbi eewelkähš, un kad
ap to laifu kad bittes behrnus laisch dahrsä is-
fahrseet, tad tas jaunais bischu pulks pats tur
ee-ees eefschä, un ne buhs bittes no kohka sar-
reem lassamas, nedš arri zittur pakkal jastri-
gä, kas arri daudsreis noteek, fur bittes ne
buht rohkä ne dabbohni. — Tad juhs redsefeet
mihli brahli, ja tä bittes kohpseet kà peemin-
nehtš, ka dauds wairak labbumu un pahrtik-
schanu atraddiseet — fur nekahdas burfchanas
nedš leeku wahrdu spehš to padarra kà laudis
melsch; bet tikkai labbä apkohpschanä un prah-
tigä apeeschana bischu fwehtiba atrohnahs.

Weinberg.

Keisers un semneeku feewina.

(Stahst.)

I.

Lam gudram laipnam Zahsepam,
Sirdsmihkam Wahzu keiseram,

Pa fawu walsti reisejoht,
Un pawalstneekus apffattoht,
No newikkoht tä gaddijahs
Ka feewina tam fastappahs,
Kas nesse grohsu swarrigu,
Ar galk — un pautem pilditu.

2.

„Labriht!“ tä keisers usfauze,
Un feewa „paldeems“ atteize.
„Ro feewin tu tik gruhti ness
„Us plezzeem, woi ne warru es
„Tew tawu nastu weeglinacht? —“
Schi tudat grohsu peeneff klah,
Steids fawu prezzi parahdiht
Un arri labbi usleelicht.

3.

„Redš kundsin,“ seewa salka wehl,
„Pirz, ja tew newaid naudas schchl,
„Ja ne, tad prohjan neffischu
„Us tuwakaju pilssehtu;
„Man naudas wajag, ne sinnu
„Kà zittad' naudas dabbutu.“
Tad keisers atkal wajajaja:
„Kam tewim naudas wajajaja?“ —

4.

„Tè prahtš! Kam naudas wajajaja?
„Proht kundsin mas tew apdohma;
„To zittadi gan sinnatu
„Kà junkurs dihba semneeku
„Kad renti ne spehš nomakfah
„Un galwäs naudu lihdsinacht
„Un wehl bes tam, — arr' dahwanas
„Tam jadohd, lai dauds ne plohsahs.“

5.

Tè keisers pasmechjahs, tad praff:
„Zik tamä grohsä wehrtibas?“
Schi telz: „par peezeem rubbukeem,
„Eeksch spohschas naudas flaitikeem,
„Gan wehrtiba schè atrassees,
„Kad gohdigs pirzeis gaddisees.“
Un keisers malku raifija,
Tat peezus rubkus dahwina.

6.

Schi mutt' un azjis atplehtahs,
Un brihuidamees eeblahwahs:

„Nudee, tu dewigš kundšinsch eff!
 „Zel teizi man, no kurrenes,
 „Tu zehlees tahds labš maksatais,
 „Kas abbahm rohkahm naudu kaiš?“
 Un atbildinsch tai flanneja:
 „Taws keisers esmu, seewina!

7.

„Neff mahjās tawu grohšnu,
 „To naudu tewim schkinkoju,
 „Widmaksfa tawas dohšchanas! —
 „ — Bet ko tu teizi — dahwanas
 „Zew ne buhš muishas kungam nest!
 „Teiz: arrajus tam ne buhš plehst,
 „Teiz: keisers pats to fazzija
 „Pats tew scho naudu dahwaja!“

8.

Mu seewa bailēs drebbeja,
 Bet gan drihs tikke drohšhaka,
 Un smaididama fazzija:
 „Pateesi sawā muhšchinā
 „Nei redsejfi, nei redsešchu,
 „Es tahdu kungu schebligu; —
 „Gan weenu leetu wehletohš
 „Kaut eemantohš scho laimetohš!“

9.

Un keisers laipni runnaja:
 „Teiz seewin, kas tew ruhpinā?“
 „U! schebligš kungs, — tā atbild schi
 „Kaut nahktu juhs par junkuri
 „Us muhsu muishu, — laimigi
 „Tab buhtu muhsu semneekt!“
 Te keisers eedams pasmehjāhs
 Tam seewa pakkal flattijāhs.

L.....L.

Teefas fluddinašchanas.

Us pawehleschann tahš Keiserifkas Majesteetes,
 ta Watwaldineka wiffas Kreewu Walfis ic. ic. ic.,
 tohp no Krohna Prawinges pagasta teefas wiffi tee,
 kam kahdas taisnas prassichanas woi melleschanas jeb

fahda balliba buhtu pee tahš atlikkuschas mantas ta
 uomirruscha Krohna Slampes pagasta kalpa Furra un
 wianna seewas Dahrtes, no Skudru mahjahm, zaur
 scho usajinati, lhdš 29tu Fuhli f. g., kas par to wees-
 nigu un islehgšchanas terminu nolikts, ar sawahm
 prassichanahm un labbahm peerahdichanahm pee
 schihs pagasta teefas peeteiktees, un sagaidiht ko teefa
 spreedihs; ar to pamahzischanu, ka tee, kas lihds pee-
 minnetam terminam ne peeteiktees, wehlat wairs ne
 tiks klaušiti, bet wiancem muhschigu kluffuzeschanu
 usliks. To buhš wehrā likt.

Prawinges pagasta teefa, 27tā Mei 1839. 2
 (S. W.) ††† Furre Sturm, peefschdetais.
 (Nr. 230.) J. C. Salpius, pagasta teefas srihweris.

Wiffi tee, kam kahdas taisnas parradu prassichanas
 wo ta Kufschu muishas fainneeka Usgull Andreija
 buhtu, tohp usajinati, lihds 23schu Fuhni f. g. pee
 Kufschu muishas pagasta teefas peeteiktees. Kuf-
 schu pagasta teefa, 13tā Mei 1839. 1
 (Nr. 28.) ††† Gailit Anfs, pagasta wezzakais.
 ††† Dohbum Utte, peefschdetais.
 Eduard Meyer, pag. teefas srihweris.

No Waldegahles-Skehdes pagasta teefas tohp zaur
 scho wiffi tee usajinati, kam kahdas taisnas parradu
 prassichanas pee ta Waldegahles fainneeka Kreewu
 Wittuma, un pee teem Skehdes fainneekem Muffe
 Jehlab, Lahze Frih, Drahsej Zanne, Paulschu Ber-
 tul, Bunku Andreij un Webranta Friha buhtu, pahr
 kurrū mantahm nabbadšibas deht tonkurse spreesta, ar
 sawahm prassichanahm diwu mehneschu starpā pee
 schihs teefas peeteiktees, jo wehlat neweens wairs ne
 taps klaušihš. Waldegahles-Skehdes pagasta teefa,
 6tā Mei 1839. 1

(L. S.) ††† Furre Pranz, pagasta wezzakais.
 W. Schneiders, pagasta teefas srihweris.

Zittas fluddinašchanas.

Tas pee Leelas Behrses peederrigš Starpes-krohgs,
 us ta zelka, kas no Dohbeles pahr Jhlesmuishu us
 Kulbigu wedd, pee ka arr lauki peederr, tiks no
 Jabneem 1839 us arrenti isdohts. Klahstas šin-
 nas warr Leelā Behrses muishā dabuht. Tai imā
 Mei 1839. 1

W r i h w b r i k k e h t.

No juhrmallas gubernementu augstas walbischanas puffed: Walbischanas-rahts von Weitler.